כסיתא. אילן שגדל בים ויקר הרבה וקורין קורי"ל: **ערי.** אילן שגדילין בו ביי"ם וקורין לדיי"ר: **ודולבי.** קייסטניי"ר: **מתני' הקונה שני אילנות.** סתמא לא קנה קרקע סביביו כלל ואפי' מקום האילן והרי הוא כמי שקנאן לפירותיו שכשיבש יעקרנו וילך: **קנה קרקע.** דחשבי להו שדה האילן: **הגדילו.** דרחיבו העפים הרבה: **לא ישפה.** לא יקנוך אותן בעל הקרקע אע"פ שהגיע רע לבית השלחין דכיון דאין לו קרקע לבעל האילנות שהרי שעבד לו שדהו לצורך האילנות כל זרכן שעל מנת כן לקחן: **גזע.** בגמרא [פב.] מפרש: **שלו.** של בעל האילן דמגוף אילנות קאתי: **של בעל הקרקע.** דכיון דמתחת לקרקע יוצא מקרקעו גדל: **אם מפו.** יכשו: **אין לו קרקע.** ליטע אילן אמר במקומן: **קנה קרקע.** דחשבי שדה האילן. וגמ' מפרש כמה יש לו קרקע והיאך נטועים דמלטרפי [שם:]: **הגדילו.** חוץ לקרקע שלהן: **ישפה.** המוכר דכיון דאין נטועין בשל מוכר כי אם בקרקע של לוקח והמוכר לא שעבד לו קרקע שלו אינו מניחן ליכנס בשלו מאחר שמזיקין לו: **גמ' תנן התם.** במסכת בכורים: **ואינו קורא.** לפי שלא קנה קרקע ולא קריאה היא פרי האדמה אשר נתתה לי (דברים כו). ולקמיה פריך ת"ל למה מביא: **מביא וקורא.** ור"מ לטעמיה דס"ל קנה קרקע אבל באילן אחד מודה: **מחייב.** להביא בכורים בלוקח פירות שבאילן ואותה שביכרה תחלה קושר בה גמי לידע שמבכרת היא והאי דקתני הקונה שני אילנות משום דבנן נקט להו דאילו רבי מאיר אפי' באילן אחד שאין לו קרקע מביא וקורא: **משנה יחידא.** הך דבכורים: **אלא ש"מ מחייב היה ר"מ כו'.** והכי קאמר אפי' אם כדבריכם כן הוא דשני אילנות אין להן קרקע אפי' הכי מביא וקורא דלא חיישינן לקרקע גבי מקרא בכורים: **והכתיב אשר תביא מארצך.** אבל לוקח פירות לא מביא ולא קורא: **והכתיב אדמתך.** דאשתי בכורי אדמתך תביא: **למעוטי אדמת עכו"ם.** שאם יש לו לעכו"ם קרקע בארץ ישראל ולקח ממנו פירות אין מביא מהן בכורים. וגרסה בעיני דהכי גרסינן והכתיב אדמתך אדמתך שני פעמים כתיב דאשתי בכורי אדמתך בספר ואלה שמות בואלה המשפטים [כג] ובכי תשא [לד] וקמשני חד למעוטי אדמת עכו"ם וחד למעוטי אדמת גר שהרי הגר עצמו מן המביאין ולא קורין הוא כדתנן במסכת בכורים (פ"א מ"ד) שאין יכול לומר אשר נשבע לאבותינו לתת לנו [דברים כו] ואמתא אי קרא למעוטי דהקונה מפירות קרקע שלו לא מביא ולא קורא: **דיוכבא.** ולא הוי קראי דלעיל מידרשי בספרי [פרשת כי תבא] ובמסכת בכורים בפרק קמא: כשאין לו תשיב חובת הגוף: **למעוטי אדמת עכו"ם.** דשב"ם גרם והא תרי אדמתך כתיבי ולפי שקשה לו אידך אדמתך למה לי מגיה הספרים והא כתיבי תרי אדמתך חד למעוטי אדמת עכו"ם וחד למעוטי אדמת גר ובמנה דמק עצמו דחד אדמתך דרשינן בפ"ק דבכורים הנוטע בתוך שלו והבריך לתוך של חבירו או לתוך של רבים הרי זה אינו מביא משום דכתיב אדמתך עד שיהו כל הגידולים מאדמתך ודוקא לוקח פירות מביא וקורא לר"מ ולא מבריך בשל חבירו דכיון דקנה מחבירו משיב אדמתך ועוד לית לן למעוטי לוקח מגר כיון דגר עצמו בר הבאה הוא כדתנן (שם פ"א מ"ד) אלו מביאים ולא קורין הגר מביא ואינו קורא לפי שאינו יכול לומר אשר נשבע לאבותינו לתת לנו ומכח ההיא משנה לא היה מניח רבינו תם לגרים לברך ברכת הזימון לפי שאינו יכול לומר שהנחלת לאבותינו ארץ טובה וקתני נמי (שם) כשהוא מתפלל בינו לבין עצמו אומר אלהי אבות ישראל וכשהוא מתפלל בבית הכנסת אומר אלהי אבותיכם ואם היתה אמו מישראל אומר אלהי אבותינו ולר"י נראה דשפיר מצי אמר גר לאבותינו ולא קיימא לן כהיא משנה אלא כר"י דפליג עלה כדאיתא בירושלמי (בכורים פ"א) דאמר תני בשם ר"י גר עצמו מביא וקורא מאי טעמא דאמר קרא (בראשית יז) כי אב המון גוים נתתיך לשעבר היה אב לארם מכאן ואילך לכל גויים ר' יהושע בן לוי אמר הלכה כר"י עובדא אתא קומי רבי אבהו ואורי כר"י והא דאמר בפרק בתרא דמכות (דף יט.) כיון דאיכא גר דבני למימר אשר נשבע לאבותינו ולא מצי אמר אחי שפיר כר"י וסמיך אלתא לנו דסיפיה דקרא והא דאמר ר"י בירושלמי דמביא וקורא דוקא גר מבני קיני מותן משה דמצי אמר לתת לנו שנטלו חלק בארץ כדכתיב והיה הטוב ההוא אשר ייטיב וגו' והטבנו לך (במדבר י) שנתנו להן דושנה דירחו כדאמר בספרי והכי נמי מגיה בתוספתא דבכורים ר"י אומר כל הגרים מביאים ואינם קורים ובני קיני חותן משה מביאים וקורים ור"מ אומר דהיה דירושלמי משבשתא היא דהיכי מצי למימר גר קורא אפי' מבני קיני אדמי אחוד אבי דהיינו יעקב וירד מלרימה וירעו אותנו ויוציאונו והיה דתוספתא מוקי באמו מישראל דמצי אמר לאבותינו וכן לתת לנו אם הוא מבני קיני ופליג אמתניתין דמס' בכורים דקתני באמו מישראל מביא וקורא ולר"י נראה דמתניתין נמי איירי בבני קיני ולא פליג משום דאמו מישראל לא מהני ליה למימר לתת לנו דהא אמו עצמה אינה קורא כדתנן במתניתין (בכורים פ"א מ"ה) האשה והשליח והעבד וטומטום ואנדרוגינוס אינן קורין דלא נטלו חלק בארץ דממעטן להו בספרי מאים לפי פקודיו (במדבר כו) אע"פ שהיה להן חלק ע"י ירושה כ"ש הוא דלא קרי דלא עדיף מאמו: **ההוא למעוטי אדמת עכו"ם.** תימה לרשב"ג אמאי אינטריך הא לר"מ יש קנין לעכו"ם בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר דתנן (ע"ז דף כ:) אין משכירין בתים לעכו"ם בארץ ישראל ואין צריך לומר שדות ומפרש בגמ' (שם כא.) מאי ואין צריך לומר שדות דמפקיע להו ממעשר נמי ונראה לר"י דדלמא מהכא הוא דגמר בכל דוכתי דיש קנין מיהו אומר רשב"ג דהכיא דע"ז (דף כא. ושם) יש לומר אפי' כמאן דאמר דאמר לא קנין ושם מפורש[1]: ודלמא

כסיתא איכא דאמרי ערונים ערמונים אלמוגים ערונים ערי ערמונים דולבי אלמוגים כסיתא:

מתני' [6]א**הקונה שני אילנות בתוך שדה חבירו הרי זה לא קנה קרקע רבי מאיר אומר קנה קרקע הגדילו לא ישפה** [2]ב**והעולה מן הגזע שלו ומן השרשים של בעל הקרקע** [3]ג**ואם מתו אין לו קרקע** [4]ד**קנה שלשה קנה קרקע** [5]ה**הגדילו ישפה** [6]ו**והעולה מן הגזע ומן השרשין שלו** [7]ז**ואם מתו יש לו קרקע:**

גמ' [8]ח**תנן התם** [9]ט**הקונה שני אילנות בתוך של חבירו מביא ואינו קורא ר"מ אומר מביא וקורא אמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה ר"מ אף בלוקח פירות** (6) מן השוק ממאי מדקתני משנה יתירא מכדי תנא ליה דיש לו קרקע פשיטא דמביא וקורא אלא ש"מ מחייב היה ר"מ אף בלוקח פירות מן השוק והא כתיב [1]אשר תביא מארצך ההוא [2]למעוטי חוצה לארץ והא כתיב [3]אדמתך למעוטי אדמת עכו"ם והכתיב [4]אשר נתתה לי דיהבת לי זוזי וזבני בהו מתיב רבה [5]הקונה אילן אחד בתוך של חבירו [6]מביא ואינו קורא לפי שלא קנה קרקע דברי ר"מ תיובתא א"ל ר"ש בן אליקים לר' אלעזר מאי **ערמונים.** מכאן מוכיח רבינו תם דערמונים אין זה שקורין קשטניי"ם דהא בפ' לולב הגזול (סוכה דף לב:) אמר ענף עץ עבות שענפיו חופין את עצו ואיזה (זה) הוי אומר זה הדס ופריך ואימא זיתים בעינן עבות וליכא ואימא דולבא ואי ערמון שהוא דולבא היינו קשטניי"ם מאי פריך הלא אינו עץ עבות: **ממא'** מדקתני משנה יתירה. [7]ט"ו ע"ת והא דתנא בפיפא במסכת בכורים (פ"א משנה יא) הקונה שלשה אילנות בתוך של חבירו מביא וקורא ר"מ אומר אפי' שנים אמאי איצטריך ליה ר"מ אומר אפי' שנים מביא וקורא וכי תימא אידי דתנא רבנן נמי ר"מ אומר אפי' שנים מביא וקורא מ"מ אמאי איצטריך תו דבכי ר"מ בפיפא דקתני ר"מ אומר אפי' שנים מביא וקורא וכי תימא אידי דתנא רבנן תנא נמי ר"מ מ"ש מאי קשיא ליה הכא משנה יתירא דלמא אידי דתנא רבנן תנא נמי ר"מ דלרבנן איצטריך לאשמועינן דמביא ואינו קורא דלקמן בעי מאי טעמא דרבנן בשני אילנות ועוד תימה לרשב"ג דאי מחייב ר"מ בלוקח פירות מן השוק בפיפא דקאמר ר"מ אפי' שנים הוה ליה למימר אפי' לקח פירות מן השוק: **ההוא למעוטי חוצה לארץ.** והכי נמי דריש בפרק ראשית הגז (חולין דף קלו. ושם) אלרבן למעוטי חוצה לארץ ותימה אמאי איצטריך מיעוטא הא אמר בסוף פ"ק דקדושין (דף לו:) כל מצוה שהיא תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ ויש מפרשים משום דבכורים איתקשו לבשר בחלב דכתיב (שמות כג) ראשית בכורי אדמתך וגו' לא תבשל גדי בחלב אמו(1) ובמכלתא בהדיא מקיים להו וס"ד שיהו נוהגין אף בחוצה לארץ כמו בשר בחלב ולרשב"ג נראה דלא חשיבי בכורים מצוה תלויה בארץ דלא דמי לתרומה ומעשר וחלה דהתם גוף הפירות מחוייבין בתרומה דטבל נינהו ואסורין באכילה ולכך חשובין הן תלוין בארץ אבל בכורים אין החיוב תלוי בפירות אלא באדם דאין נאסרין באכילה אע"פ שלא הפרישו מהן בכורים ועוד מדלא חייב תרומה ומעשר עד שיתמרא בכרי מוכח שהחיוב תלוי בפירות לפי שלא הגיע עדיין זמן חיובן אבל בכורים ודאי חובת הגוף נינהו כע"ז דילפינן מינייהו בקדושין (דף לז.) שאין החיוב תלוי בפירות אלא באדם ואפי' בעודן באילן מתחייב כדתנן במסכת בכורים (פ"ג מ"ו) כיצד מפרישין בכורים יורד אדם לתוך שדהו ורואה תאנה שביכרה אשכול שביכר קושרו בגמי ואומר הרי אלו בכורים ואע"ג דאם אין לו [אינו] חייב לקנות מ"מ חובת הגוף נינהו כמו חובת ציצית דאע"ג דאין חייב לקנות טלית כשאין לו חייב חובת הגוף: **למעוטי אדמת עכו"ם.** דשב"ם גרם והא תרי אדמתך כתיבי ולפי שקשה לו אידך אדמתך למה לי מגיה הספרים והא כתיבי תרי אדמתך חד למעוטי אדמת עכו"ם וחד למעוטי אדמת גר ובמנה דמק עצמו דחד אדמתך דרשינן בפ"ק דבכורים הנוטע בתוך שלו והבריך לתוך של חבירו או לתוך של רבים הרי זה אינו מביא משום דכתיב אדמתך עד שיהו כל הגידולים מאדמתך ודוקא לוקח פירות מביא וקורא לר"מ ולא מבריך בשל חבירו דכיון דקנה מחבירו משיב אדמתך ועוד לית לן למעוטי לוקח מגר כיון דגר עצמו בר הבאה הוא כדתנן (שם פ"א מ"ד) אלו מביאים ולא קורין הגר מביא ואינו קורא לפי שאינו יכול לומר אשר נשבע לאבותינו לתת לנו ומכח ההיא משנה לא היה מניח רבינו תם לגרים לברך ברכת הזימון לפי שאינו יכול לומר שהנחלת לאבותינו ארץ טובה וקתני נמי (שם) כשהוא מתפלל בינו לבין עצמו אומר אלהי אבות ישראל וכשהוא מתפלל בבית הכנסת אומר אלהי אבותיכם ואם היתה אמו מישראל אומר אלהי אבותינו ולר"י נראה דשפיר מצי אמר גר לאבותינו ולא קיימא לן כהיא משנה אלא כר"י דפליג עלה כדאיתא בירושלמי (בכורים פ"א) דאמר תני בשם ר"י גר עצמו מביא וקורא מאי טעמא דאמר קרא (בראשית יז) כי אב המון גוים נתתיך לשעבר היה אב לארם מכאן ואילך לכל גויים ר' יהושע בן לוי אמר הלכה כר"י עובדא אתא קומי רבי אבהו ואורי כר"י והא דאמר בפרק בתרא דמכות (דף יט.) כיון דאיכא גר דבני למימר אשר נשבע לאבותינו ולא מצי אמר אחי שפיר כר"י וסמיך אלתא לנו דסיפיה דקרא והא דאמר ר"י בירושלמי דמביא וקורא דוקא גר מבני קיני מותן משה דמצי אמר לתת לנו שנטלו חלק בארץ כדכתיב והיה הטוב ההוא אשר ייטיב וגו' והטבנו לך (במדבר י) שנתנו להן דושנה דירחו כדאמר בספרי והכי נמי מגיה בתוספתא דבכורים ר"י אומר כל הגרים מביאים ואינם קורים ובני קיני חותן משה מביאים וקורים ור"מ אומר דהיה דירושלמי משבשתא היא דהיכי מצי למימר גר קורא אפי' מבני קיני אדמי אחוד אבי דהיינו יעקב וירד מלרימה וירעו אותנו ויוציאונו והיה דתוספתא מוקי באמו מישראל דמצי אמר לאבותינו וכן לתת לנו אם הוא מבני קיני ופליג אמתניתין דמס' בכורים דקתני באמו מישראל מביא וקורא ולר"י נראה דמתניתין נמי איירי בבני קיני ולא פליג משום דאמו מישראל לא מהני ליה למימר לתת לנו דהא אמו עצמה אינה קורא כדתנן במתניתין (בכורים פ"א מ"ה) האשה והשליח והעבד וטומטום ואנדרוגינוס אינן קורין דלא נטלו חלק בארץ דממעטן להו בספרי מאים לפי פקודיו (במדבר כו) אע"פ שהיה להן חלק ע"י ירושה כ"ש הוא דלא קרי דלא עדיף מאמו: **ההוא למעוטי אדמת עכו"ם.** תימה לרשב"ג אמאי אינטריך הא לר"מ יש קנין לעכו"ם בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר דתנן (ע"ז דף כ:) אין משכירין בתים לעכו"ם בארץ ישראל ואין צריך לומר שדות ומפרש בגמ' (שם כא.) מאי ואין צריך לומר שדות דמפקיע להו ממעשר נמי ונראה לר"י דדלמא מהכא הוא דגמר בכל דוכתי דיש קנין מיהו אומר רשב"ג דהכיא דע"ז (דף כא. ושם) יש לומר אפי' כמאן דאמר דאמר לא קנין ושם מפורש[1]: ודלמא

מסורת הש"ס

(6) [לעיל עמ.], (2) [ב"מ קיח: דעת רבי יהודה], (3) ביכורים פ"א מ"ו [לעיל כ:], (4) ניטען דף מח., (5) [עי' תוספות לעיל מ. ד"ה לא], (6) [עמ"ש על הגליון בתוס' ב"מ שם. ד"ה אלא], (1) [וע"ע תוס' מולין קג: ד"ה כלו], (1) [בתוס' ד"ה הא אמר וכו' וע"ש],

תורה אור השלם

1 וְלֻקַּחְתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאַרְצְךָ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ וְשַׂמְתָּ בַטֶּנֶא וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם: דברים כו ב

2 רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ: שמות כג יט

3 וְעַתָּה הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִּי יְיָ וְהִנַּחְתּוֹ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ: דברים כו י

הגהות הב"ח

(ח) גמ' ר"מ אף בלוקח פירות האילן ממאי כל"ל ומיגות מן השוק נמתק וכן בסמוך:

מוסף רש"י

כסיתא. מין עץ העולה בקרקע היס ושמו קורלנ"ל (ר"ה כב:). **ערי.** לורי"ו שם האילן ואת פרוו קורין ביי"ם (שם). **דולבי.** קשעלני"ל (שם). **הקונה שני אילנות.** המוכר שני אילנות לחבירו ולא פירש לו לקקע (לעיל כז:). **הרי זה לא קנה קרקע.** ביינהן ומולה להן וגם אם ממו אין לו קרקע ליטע אחרים במקומן, כדתנן לקמן, ולא קנה אלא לפירותיו כל זמן שיתקיים האילן, ואלינא דרבנן אמרת דאמרי מוכר בעין דעה מוכר, אבל אלינא דר"ע יש לו קרקע ליטע אחרים במקומן אם ימותו אלו (לעיל נא. עי"ש שהוכיח כן מהסוגיא שם). **מביא ואינו קורא.** דלא אלי לאמר פרי האדמה אשר נתתה לי (לעיל כז. וגיטין מח:).

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פכ"ד מהל' מכירה הלכה ו סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סימן רטז סעיף ט:
מ ב מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף י:
מא ג מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ט:
מב ד מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף ו:
מג ה ו מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם ס"מ:
מד ז [מיי' שם הלכה ח] טוש"ע שם סעיף ו:
מה ח מיי' פ"ד מהל' בכורים ה"ד:
מו ט מיי' שם פ"ב הלכה ח:
מז י מיי' שם הל' יג ע"ש השגות וכ"מ:

לעזי רש"י

קוריי"ל [קורי"ל]. אלמוג.
ביי"ש. גרגירים.
לדיי"ר [לורי"ר]. דפנה.
קיישטניי"ר. [קשטניי"ש]. עץ ערמון.

רבינו גרשום

שלוענין שפ"א. ערי. ביי"ש: כסיתא. בלע"ז קוריי"ל. קורלו: **פיס'** אם הגדילו. הנופות שהיו מתרחבות הרבה לכאן ולכאן אע"ג שהצל רע לבית השלחין לא ישפה המוכר לענפין. כלומר לא יקצוץ אותן ענפין דמצי למימר הלוקח כי היכי דאין לי בקרקע שלך כלום שאם יבש האילן אין [לי] רשות לנטוע אחר במקומו ה"נ אין לך רשות באילנות כלום לשפות. ואותן בדי אילן העולין מן הגזע היינו שעולין מן האילן עצמו בספוך לארץ דלוקח הוי משום דהאילן שלו: ומן השרשין. שהן ח) ברחוק האילן של בעל הקרקע משום דבקרקע דמי: ואם מתו. האילנות שיבש אין להם קרקע ליטע אחרים במקומן: הגדילו. הענפים חוץ מקרקע שלו ט) ששייר לאילנות: ישפה. המוכר מפני שהצל רע לבית השלחין: מביא. בכורים: ואינו קורא. משום דלא קנה קרקע: אפי' בלוקח פירות מן השוק. מביא וקורא: מכדי תנא ליה. ר' מאיר במתני' דהקונה ב' אילנות יש לו קרקע כיון דאשמועינן דיש לו קרקע ממילא שמעי' לטעמי' דמביא וקורא למה למיתנא בדיוקתא אחריתא דמביא וקורא. אלא לאו ש"מ להכי דלוקח פירות מן השוק דמביא וקורא: מכתיב אשר תביא מארצך. ולהיכא דלקחן מן השוק לאו ארצו היא: למעוטי אדמת עכו"ם. דאי קבלה באריסות או בקבלנות אינו מביא וקורא דלאו אדמתך קרינן ביה: והא כתיב אשר נתתה לי ה'. ולהיכא דלקחן מן השוק לא מצי למקרי הכי: ומשני היינו דיהבת לי זוזי וזבני בהו פירי: תיובתא. דרב יהודה אמר שמואל דאמר לעיל

ח) אולי ל"ל שהן כתוך הקרקע של בעל הקרקע. ט) נראה דל"ל ששייך לאילנות.

ודלמא לאו בכורים נינהו וקא מעייל חולין לעזרה. בכל מקום שיש כעין הקרבה כי הכא שיש הגשה או תנופה למ"ד[1] וכן בפרק הזרוע (חולין דף קז: ושם ד"ה אי) גבי חזה ושוק דקאמר אי מאכלאי לפני ה' כתיב ואי מגואי קא מעייל חולין בעזרה ויש בהן תנופה אבל דבר שאין עושין בו הקרבה כלל בההוא אין שייך איסור הכנסת חולין בעזרה דאל"כ לא יאכל כהן בגדי חול ויכנס בעזרה וגם ישראל לא יכנס בעזרה ועוד דקאמר בהקומץ רבה (מנחות דף כא: ושם ד"ה חולין) יאכלוה שיאכלו עמה חולין ותרומה כדי שתהא נאכלת על השבע[2]: **אלא** מעשר ראשון דלוי הוא. ואע"ג דדמאי לוינו מחייב ליתנו מספק משום דמגיי אמר מייתי ראיה דלא מתוקן הוא ושקול אומר דשב"מ דלא דמי דהכא אין הכהן מוחזק יותר מן הלוי ושל ישראל ממה נפשך אינם דאם בכורים הם דכהן הם ואם לאו בכורים נינהו א"כ מעשר ראשון הוא והוי לוי ועוד דמאי דלא הוי אלא ספיקא דרבנן אין צריך לקיים מצות נתינה: **דמקדיש** להו. תימה דבפ' התודה (מנחות דף פ: ושם ד"ה וכי) גבי תודה שנתערבה בתמורה דמשני דלמא לאו תודה היא והוי לחם חולין בעזרה ואמאי לא פריך דלקדיש ליה על תנאי שאם אינה תודה יקדש הלחם לנדב הבית או לדמי נסכים וי"ל דגבי תודה כיון שעשה אבנעים חלות מאבנעה מיניס מוכחא מילתא טובא שלשם תודה מביאם ולהכי אפי' הקדיש על תנאי חשיבי חולין בעזרה כיון שאין דרך לעשות משאר הקדש מה שעשה מזה אבל הכא בכורים כי מקדיש להו לדמי לא מיחזי חולין בעזרה אלא כשאר הקדש שדרך להביא הקדש בעזרה דלאמר (תמיד כט. מדות פ"ג מ"ח) גפן של זהב היתה שם שכל מי שמתנדב גרגיר מביא ותולה בה שאינו עושה בכורים[3] אלא הגשה אבל המזבח לרבנן ולפי' לראב"י דמצריך תנופה אין הוכחה כל כך מתנופה שלשם בכורים מביאן ולפי' בקריאת הפסוקים אין הוכחה כל כך אלא הוי כקורא בתורה הואיל ואינו עושה בגוף הפירות כלום: **תרומה** לכהן ומעשר ראשון ללוי **דברי רבי עקיבא**. ולא כפ"ה דפירש דפליגי בתר דקנסינהו עזרא אלא מדאורייתא פליגי דלאמר בית מותרות (יבמות דף פו:) דמפיק טעמא מקראי והוי לר"ע דוקא ללוי ולרבי אלעזר אף לכהן אבל בתר קנסא הוי לר"ע אף לכהן ולרבי אלעזר בן עזריה דוקא לכהן הא"מ לשנויי הכא אפילו כר"ע ובתר קנסא אי נמי שיפרים עליה ממקום אחר על תנאי שאם אינן בכורים יהו פירות הללו מעשר ואם הם בכורים יהא מעשר של אלו בלפונס או בדרומס ומעשר עני שלהם יהיב ללוי עני ואם מעשר שני יעלה ויאכל בירושלים ובאד מהנך שנויי צריך לשנויי אליבא דר"מ דאמי טעמא באילן אחד מביא ואינו קורא לזמיר כר' אלעזר בן עזריה דבהדיא פליג עלה בית מותרות (שם.): **כל** הראוי לבילה כו'. עיקר מלתא בפ' המנחות והנסכים (מנחות דף קג: ושם) גבי הרי עלי ס"א דלפירש הקונטרס וא"ת ומאי פריך התם וכי לא בלל מאי הוי והתנן אם לא בלל כשר נהי דבלילה לא מעכבא מ"מ לכתחלה מצוה לבלול וטוב שיביאו בשני כלים דיכול להביא בין בכלי אחד בין בשני כלים כמו שירלה כיון דנדר סתם דדוקא כי אמר הרי עלי שני עשרונים להביא בכלי אחד תנן התם (דף קג: ע"ש) דאם הביא בשני כלים פסול ואומר ר"י דהך דס"א קאי אהך דקתני ריש מתנדב אחד מנחה ששים עשרון ומביא בכלי אחד ואם אמר הרי עלי ס"א כלומר מנחה של ס"א דהשתא צריך להביא בכלי אחד דכיון דאמר מנחה לקרבן גדול קא מכוין: **דעביד** להו בר' יוסי בר חנינא. פי' שלא עשה לקיחה והבאה כאחד וא"ת ומי דחקו לומר דעביד בר' יוסי בר חנינא לימא דעביד כמתני' שסיגרם לגמרי ביד שליח כדתנן במסכת בכורים (פ"א מ"ה) דשליח מביא ואינו קורא ושיגרן ביד שליח ומת שליח בדרך והביאן שליח אחר מביא ואינו קורא מאי טעמא וכו' והכא ליעבד הכי שישגרן ביד שליח ובחצי הדרך ישגר שליח אחר שיקבלן מידו: ואינו קורא מאי טעמא דכתיב מאי טעמא דר"מ באילן אחד ומ"ט דרבנן בשני אילנות אמר לו דבר שהראשונים לא אמרו בו טעם תשאלני בבית המדרש כדי לביישני אמר רבה מאי קושיא דלמא ר"מ באילן אחד ספוקי מספקא ליה ורבנן בשני אילנות ספוקי מספקא להו ומי מספקא ליה והא קתני לפי שלא קנה קרקע דברי ר"מ אימא שמא לא קנה קרקע וליחוש דדלמא לאו ביכורים נינהו[6] וקא מעייל חולין לעזרה דמקדיש להו והא בעי מיכלינהו דפריק להו ודלמא לאו בכורים נינהו וקא מפקע להו מתרומה ומעשר דמפריש להו בשלמא תרומה גדולה יהיב לה לכהן מעשר שני נמי יהיב ליה לכהן מעשר עני נמי יהיב ליה לכהן עני אלא מעשר ראשון דלוי הוא למאן יהיב ליה דיהיב ליה לכהן כר"א בן עזריה דתניא תרומה גדולה לכהן מעשר ראשון ללוי דברי רבי עקיבא רבי אלעזר בן עזריה אומר מעשר ראשון אף לכהן ודלמא בכורים נינהו ובעו קרייה קרייה לא מעכבת ולא ר' זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ושאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו דעביד להו כר' יוסי בר חנינא דאמר בצרן ושגרן ביד שליח ומת שליח בדרך מביא ואינו קורא מאי טעמא דכתיב ולקחת והבאת עד דקנסינהו עזרא ומשמע ליה לר' אלעזר בן עזריה דיש דקרא אף כהנים במשמע דבעשרים ואדבעה מקומות נקראו כהנים לויים: **ובני קרייה**. והיאך יאכל מהם בלא קרייה: **לא מעכבא**. כדאמרינן בפ' בתרא דמסכת מכות[7]: **כל הראוי לבילה**. במנחות בפרק המנחות (קג:) תנן מתנדב אדם מנחה של ששים עשרון ומביא בכלי אחד ואם אמר הרי עלי ששים ואחד מביא ששים בכלי אחד ואחד בכלי אחד ומפרשינן טעמא בגמ' [שם] משום דששים נבללין ביחד יפה בלוג שמן אבל ששים ואחד אי אפשר להבלל ופרכינן וכי לא בלל נמי מאי הוי והתנן [שם יח.] אם לא בלל כשר ומשני א"ר זירא כל הראוי לבילה כגון ששים עשרון אם לא בלל כשר אבל ששים ואחד שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו כלומר מה שאי אפשר להבלל מעכבת בו דכיון דבתיב[8] ויצק עליה שמן ונתן לבונה דכתיב[9] בלולה ש"מ שנוה הקב"ה להביא מנחה בלילה לקיים בהן מצות בלילה וכשהוא מביא ששים ואחד מנחה כזו לא נוה להביא והרי הוא כמביא מנחה מן הקטנויות דתינה כלום שכל דבר שנוה הקב"ה להביא יש עיכוב בעיקר הבאתו בלתו ענין שנוה הכתוב ולא בענין אחר אבל מצות האמורות בתורה מצוה כגון תנופה בקרבן בלילה במנחה יש שמעכבין אם גילה הכתוב לשמות עליו ולעכב ויש שאין מעכבין. וגבי בכורים נמי דחזו לקרייה בעינן ותא"ג דאיכא מביאי בכורים (ג) שמביאין ולא קורין במסכת בכורים (פ"א מ"ד) ה"מ כגון גר דמעיקרא כי מייתי ע"מ שלא לקרות מייתי להו וכגון מהחג ועד חנוכה דמביא ואינו קורא כדנפקא לן מקראי בספרי[10] אבל הגך בכורים דמייתי להו מספיקא שמא טעונין קרייה מן התורה דשמא קנה קרקע והלכך חזו לקרייה בעינן: **בצרן ושגרן ביד שליח**. או שמת שליח בדרך שהשליח עצמו בצרן ומת בחלי הדרך ומינה שליח אחר תחתיו עד לירושלים או שהביאוהו הבעלים עצמן משם ואילך: **מביא ואינו קורא**. אין הבעלים קורין כדמפרש טעמא: **ולקחם והבאתם**. דכתיב ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא והלי ולקחת קרא יתירא הוא דמצי למיכתב והבאת מאלרך ודרשינן ביה מי שלוקח בהיינו בוצר הוא מביא דבעינן הבצירה והבאה[11] עד לירושלים באדם אחד הלכך היכא דבצרן אחיו והשליח הביאן לא הויא לקיחה והבאה באחד אלא בשנים וכן היכא דמית בדרך לא הויא לקיחה וגמר הבאה באחד אבל היכא דבצרן שליח והביאן לירושלים אז קורין הבעלים דשלוחו של אדם כמותו ויכול לקרות הנה הבאתי וגו' ומיהו שליח עצמו לא בר קרייה הוא דתנן במס' בכורים (פ"א מ"ה) שאין יכול לומר אשר נתתה לי ה' וה"נ בצרן ושלחן ע"י שליח דפטר להו מקרייה והא ליכא למיפרך דמהבאה נמי יפטר שהרי בקרקע קדשו דתנן במס' בכורים: מכדי

עין משפט נר מצוה

מח א ב ג ד ה מי' פ"ד מהל' בכורים הלכה ד סמג עשין קפ:

מט ו מי' פ"ו מהל' תרומות הלכה ה סמג לאוין רכד טור י"ד סימן שלח:

נ ז מי' פ"ח מהל' מעשר הלכה ד:

נא ח מי' פ"ד מהלכות בכורים הלכה ד:

נב ט מי' פי"ז מהל' מעשה קרבנות הלכה ו:

נג י מי' פ"ד מהלכות בכורים הלכה ד:

נד כ מי' שם הלכה ח:

רבינו גרשום

דמביא וקורא: מאי טעמא דר' מאיר באילן אחד. דאמר ואינו קורא אי ס"ל דהקונה אילן אחד קנה קרקע למה אינו קורא ואי לא קנה קרקע אמאי מביא: ומאי טעמא דרבנן בשני אילנות. אי קנה קרקע אמאי אינו קורא ואי לא קנה קרקע אמאי מביא. אמר רבה. מאי קושיא כלומר אמאי לא אמרי' בהם טעם דלמא לר' מאיר באילן אחד מספקא ליה אי קנה קרקע אי לאו ומש"ה מייתי ולא קרי. וכן הכי נמי לרבנן בב' אילנות: ומי מספקא ליה. לר' מאיר אי קנה קרקע: והא קתני לפי וכו' אימא שמא וכו'. ולא מצי למיקרי מספיקא מן דאדמה אשר נתתה לי ה': ואמאי מביא מספיקא והאיכא לאמיחש דלמא לא קנה הקרקע ולאו בכורים נינהו וקא מעייל חולין לעזרה. וקיימא לן דאין מביאין חולין לעזרה: ומשני דמקדיש להו. לפירות דהוי קדשים והדר מעייל להו: והא בעי לבכורים למיכלינהו. כהן והקדש לא מצי כהן למיכל דסתם הקדש לבדק הבית הוא: ומשני דפריק להו. המביא והדר מצי למיכלינהו: ודלמא לאו בכורים נינהו וקא מפיק להו מתרומה ומעשר. דלא קא יהיב מינייהו תרומה [ומעשר] ומשני ה) דמפרי' מע"ש דדידיה הוא. דמש"ר מצי יהיב ליה לכהן. אלא מעשר ראשון דלוי הוא וללוי לא מצי יהיב ליה משום דכבר בכורים הוא ולא מצי למיכל בכורים כי אם כהן: ומשני דיהיב ליה לכהן כדר' אלעזר וכו': ולישחוש דלמא קנה קרקע ובכורים גמורין נינהו וכעי קרייה ואמאי אינו קורא: ומשני קרייד לא מעכבא. דאע"ג דלא קרא לא מעכבא: ולא והאמר ר' זירא. במס' מנחות: כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת. כלומר ששים עשרונים בכלי אחד ראוי לבלול בלוג שמן ששים ואחד אין נבללין בכלי אחד ולא בלוג אחד ואם הן ששים בלבד בכלי אחד הואיל וראוין לבלול אע"פ שלא בללן אין בילה מעכבת בהן. ושאין ראוין לבילה בילה מעכבת בהן. הכא נמי הואיל דהני בכורין אין ראוין לקרייה קרייה מעכבת: ומשני דעביד בהו כדר' יוסי בר' חנינא דפוטרין מן הקרייה דאמר ר' יוסי בר' חנינא בצרן. לבכורים ושגרן ביד שליח ומת שליח בדרך והביאן שליח אחר מביא ואינו קורא מאי טעמא וכו' והכא ליעבד הכי שישגרן ביד שליח ובחצי הדרך ישגר שליח אחר שיקבלן מידו: ואינו קורא מאי טעמא דכתיב

ה) ל"ל דמפרש להו: מעשר שני נמי. כיון דדידיה נינהו ומש"ה מצי יהיב לכהן לכהן: אלא מעשר ראשון.

מסורת הש"ס

א) [מנחות מח. וש"נ], ב) יבמות פו. ע"ש כתובות כו. חולין קלא. ג) נ"ל ד' מאיר, ד) חולין פג: קדושין כה. יבמות קד: נדה סו: מנחות יח: קנ: מכות יח: נדרים עג., ה) [גיטין מז:]. ו) [דברים כו.], ז) [בקדושין מז:], ח) [לקה יב כא], ט) [ל"ל אחר ד"ה מעשר ראשון]. י) [דף יח:], כ) [ויקרא כז.], ל) [שם], מ) [כי תבא כו ב.], נ) [נ"ל בן יעקב ועי' תוס' מנחות פ: ד"ה וכו'], ס) [וע"ע תוס' פסחים סו: ד"ה מביאה ובמנחות כא: ד"ה חולין ודף פ: ד"ה וכי ובזבחים עז. ד"ה וחולין כו' ובחולין קנ: ד"ה אי ובתמורה כג. ד"ה אוכלין], ע) ל"ל בביכורים. רש"ש, פ) ל"ל דהכא קאמר. קהילות יעקב.

תורה אור השלם

ז) וְלָקַחְתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאַרְצֶךָ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ וְשַׂמְתָּ בַטֶּנֶא וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם: וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הִגַּדְתִּי הַיּוֹם לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ כִּי בָאתִי אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לַאֲבֹתֵינוּ לָתֵת לָנוּ: דברים כו ב-ג

הגהות הב"ח

(א) גמ' ר"ל בן עזריה סותר מעשר ראשון לכהן כל"ל ותיבת אף ממחק: (ב) רשב"ם ד"ה מעשר שני וכו' לא מצי אכיל. נ"ב ומיהו לי הא איתא בקדושין דף נד ע"ב וכן בכמה מקומות דר"מ ס"ל דמעשר שני ממון גבוה הוא ואין רשאי לאכלו בתמונה וכאן לא אמר אסר מתרן כמו שמתרן בגמרא אם יאין לומר דלמה פרשב"ם דאיסו לא מצי אכיל ואם מודה ר"מ דיטול ליתנו לכהן זה אינו דא"כ ה"ל בגמרא למתן כך בקדושין דף הנ"ל הא דתניגן הפודה מעשר שני שיתן לו בתמונה ר"ל כהן שפודה מעשר שני מפירות בכורים שיתן לו בתמונה דזה שרי ולמה נכנס בדמוקים וצ"ע וצ"ל דב"כ פודה המעשר שני ואח"כ נותנו לכהן מפקק שמא הוא בכורים: (ג) ד"ה על הראוי וכו' לאיכא מביאי ביכורים טובא שמביאין: (ד) ד"ה ולקחת וכו' הבאתיה והבאתה עד לירושלים כולה כאדם אחד:

מוסף רש"י

וקא מעייל חולין לעזרה. מידי דלא אתעביד ביה לורך גבוה (חולין קלא). מעשר ראשון אף לכהן. דבכ"ד מקומות נקראו כהנים לויים, הלכך אע"ג דמעשר דאשון לוי מתנה ביה, כהנים נמי משמעתי (חולין קלא:). כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו. דקתני האומר הרי עלי ס"א שעריונים מביא ס' בכלי אחד ואחד בכלי אחר, ומפרש טעמא משום דקיים להו לרבנן דשאים נבללות בכלי אחד אבל ס"א אינן נבללות יפה, ומותבינן וכי אין נבללות מאי הוי והתנן אם לא בלל כשר, ומאמר ר' זירא הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו, דאפילו לא בלל כשר, ואפילו הראוי לבילה בילה מעכבת בו דהראוי לבילה בשנין, דאפשר להתקיים בו מצות מנחה (יבמות קד: וכעי"ז נדרים עג. קדושין כה. מכות יח. חולין פג. מנחות יח. שם קג. נדה סו:). ומת שליח בדרך. ואחר והביאן הוא בעצמו, מביא ואינו קורא. ולי

מאשר לומר שהביאו שליח אחר, דאפילו לא מת שליח דאשון אינו קורא, דתנן (בכורים פ"א מ"ה) האשה ועומעום ואנדרוגינוס והשליח מביאין ולא קורא[illegible], שאין יכולים לומר אשר נתתה לי (גיטין מז:).

מסורת הש"ס

מכדי פסוקי נינהו ליקרי. ואמאי עביד להו כדר' יוסי כמו שמביא מספק כך יהא קורא מספק כאלה שקורא בתורה: **משום דמיחזי כשיקרא.** שהרי בשביל הבאת ביכורים קא קרי ושמא לאו בקרקע שלו גדלו וקא משקר וכתיב דובר שקרים לא יכון לנגד עיני (תהלים קא) אבל כשקורא בתורה לא מיחזי כשיקרא: **דלמא אתי לאפקועינהו כו'.** מאן דחזי דקרי עלייהו כביכורים ודאיס כשיהיו לו ביכורים כאלו לא יפרים מהן תרומה דקסבר ביכורים ודאין הן אי נמי האי גברא גופיה הלכך עבוד בהו היכרא שלא לקרות: **כל שרואה פני חמה.** היינו כל האילן חוץ מן הקרקע: **ושאינו רואה פני חמה.** היינו מתחת לקרקע: **וליחוש וימנין דמסקא כו'.** כיון דאמרת מן הגזע היינו כל שרואה פני החמה ואפילו סמוך לקרקע הרי הוא של בעל האילן וא"כ היכי תקון רבנן מילתא דאתי בה מוכר לידי פסידא והא זימנין שיש לו אילן אחד בתוך שדה של חבירו ואמור רבנן דהיולא מן הגזע שלו ומסקא ארעא שירטון ותגביה הקרקע עד שיתכסה אילן היולא מן הגזע מקצתו בקרקע וירקו כשלשה אילנות וכגון שהיה רוחב בין הגזע לאילן כשיעור המפורש לפנינו ויטענו לוקח שיש לו קרקע ויפסיד המוכר דהוי כשלשה אילנות וקנה קרקע והוה להו לרבנן למימר היולא מן הגזע יחתוך בעל האילן פן יפסיד המוכר: **אמר רב נחמן יקוץ.** מתניתין דקתני היולא מן הגזע שלו לא שייכתו כך ויגדל אלא הרי הוא שלו על מנת לקוץ ולשרוף: **נקטינן.** מרבותינו דקל אין לו גזע. לקמיה מפרש: **אין לו.** היולא מן הגזע לבעל הדקל דכיון דלחפור ולשרש קאי כשייבש האילן דהא לא קנה קרקע: **אסוחי מסח דעתיה.** בעל הדקל מן העתיד לצאת מן הגזע דסבור הוא שמא ייבש הדקל מהרה ולא יוליא גזע דלא דמי לשאר אילנות שאם יבשו בראשן קוצין למטה וחוזרין וגדילין שהרי גזען מחליף כדתניא לעיל (דף פ:) אבל דקל מאחר שייבש אין לו תקנה כדתניא לעיל [שם] בדקלים ובארזים חופר ומשרש הלכך מייאש מן היולא מן הגזע ולא נתכוין לקנותו: **והא דקתני שני אילנות.** דמתני' בכל אילנות מיירי ואפילו בדקלים ואע"ג דלחפור ולשרש קיימי כשימותו דהא אין לו קרקע אפי' הכי קתני מתני' דיש לו גזע: **אלא אמר רב פפא.** לא תיתלי טעמא דאסור דעתא בחופר ומשרש אלא אין לו גזע לבעל הדקל כדקאמרת ולא מטעמיך: **אלא לפי שאין דרך.** דקל להוליא מן הגזע כלום אלא מלמעלה בראשו גדילים כל ענפיו והלכך עולין לו בחבל כדאמרן בהמוכר את הבית (לעיל דף סט:) ומשום הכי הסיח דעתו ואפי' אי מיקרי ויולא מן הגזע הרי הוא של בעל הקרקע ומתני' באילנות הרגילין להוליא גזע מיירי ולא בדקל הואיל ולא שכיח להוליא גזע דכל מילתא דלא מסיק לוקח אדעתיה לא קני: **ורב זביד.** דסבירא ליה דמוליא גזע: **קשיא מתני'.** דבכל אילנות המוליאין גזע מיירי: **דזבין ליה לחמש שנין.** שאף אם ימות יטע אחר במקומו והלכך כיון דמשעבדא ליה אדעת לזמן קצוב לא מסח דעתיה מן הגזע אבל היכא דזבין סתמא שאפילו אם ימות לסוף יום או יומים לעקור ולשרש קאי התם ודאי מסח דעתיה: **תחתיכן.** תחת עיקר האילנות והנוטות: **וביניהן.** קרקע מגולה שבין נוטות אילן זה לנוטות אילן זה: **וחולה לכן.** סביב האילנות (ו) מקום שכלין נוטותיהן ולחוץ: כמלוא

עד שתהא לקיחה והבאה ו)כאחד והא ליכא א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי מכדי פסוקי נינהו ליקרי א"ל משום דמחזי כשיקרא רב משרשיא בריה דרב חייא אמר דלמא אתי לאפקועינהו מתרומה ומעשר: הגדילו לא ישפה כו': היכי דמי מן הגזע והיכי דמי מן השרשין א"ר יוחנן אכל שרואה פני חמה זהו מן הגזע ושאינו רואה פני חמה זהו מן השרשין וליחוש דלמא מסקא ארעא שירטון וא"ל תלתא זבינת לי ואית לי ארעא אלא אמר רב נחמן ב)יקוץ וכן אמר רבי יוחנן יקוץ אמר רב נחמן נקטינן דקל אין לו גזע סבר רב זביד למימר אין לו גזע לבעל דקל דכיון דלמחפר ולשרש קאי אסוחי מסח דעתיה מתקיף לה רב פפא והא קונה שני אילנות דלמחפר ולמשרש קיימי וקתני דיש לו גזע אלא אמר רב פפא ג)אין לו גזע לבעל דקל לפי שאין מוציא גזע ולרב זביד קשיא מתניתין דזבין לחמש שנין: קנה שלשה קנה קרקע: וכמה א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן ד)הרי זה קנה תחתיהן וביניהן וחוצה להן כמלוא

בדרך מביא ואינו קורא. תימה הא נראו לקריאה ונדחו והוה לן למימר ירקבו כדא"ר זירא בפרק במה דברים (דף יח: ושם) הפרים ביכורים לפני החג ועבר עליהם החג ירקבו משום דקודם החג הוו חזו לקריאה ואחר החג חו לא חזו וחשיב להו מטעם זה התם אין רואים לגילה דגילה מעכבת בהן ותירץ רבינו חיים דהכא איירי כגון שהיה בדעתו מתחלה כשבאתן לשגרן ביד אחר דאז יכול לשגרן ביד אחר כאילו לא נראו לקריאה מעולם כדמוכח בירושלמי דביכורים (פ"ג) דגרס התם ר' יוחנן ורים לקיש ב) בשם רבי הושעיא אומרים כשלקטן לשלחן ביד אחר אבל אם לקטן להביאן הוא לא ישלחנו ביד אחר בכל הביכורים שנראו להיתר קריאה אין נתרין אלא בקריאה וקאמר בתר הכי מתניתין פליגא הפרים ביכוריו ומכר שהוא מביא ואינו קורא קיימוהו שנתן דעתו למכור משעה ראשונה והא דתניא יבא אילן או נקלן מביא ואינו קורא כשייבש משעה ראשונה ולפי זה הפרים ביכורים לפני החג על מנת להביאן לאחר החג לא ירקבו אלא אחר החג מביא ואינו קורא ומה שפירש הקונטרס דבגירה היא הלקיחה אין נראה לרבינו תם דלקיחה לא משמע בגירה אלא לקיחה מתוך הבית ועוד דלא קתני או מת שליח אלא ומת משמע דמת הוא לקיחה והבאה בתרתי ועוד דהכי הוה ליה למיתני בגרן ושגרן ביד שליח או בגרן שליח והוליכן הוא אלא נראה לר"ת דלקיחה שהיא מתוך הבית הוא לקיחה ובגרן אורחא דמילתא נקט שהוא רגיל לנקט מה ג)(שנראה בעיניו) ולא שליח משום דביכורים אין להם שיעור: **עד** שתהא לקיחה **והבאה באחד.** פ"ה בגרן שליח והביאן לירושלים קורין בעליה לשלוחו של אדם כמותו ויכול לקרות הבה הבאתי וגו' ואין נראה שיקראו בעליה כדמשמע בירושלמי: **מתקיף** לה **רב פפא והא** קונה שני **אילנות דלחפור ולשרש** קיימי כו'. פי' הקונטרס דפריך משום דמתניתין לא מפלגא ומיירי אפילו בדקל ותימה דאם כן מאי משני רב פפא לדידיה נמי מקשי ומה שתירץ בקונטרס זהו דוחק ועוד דמפרש דמזבין ליה לחמש שנים שאם יומות תוך כך יטע אחר במקומו הא קתני ואם מתו אין לו קרקע היינו שלא יטע אחר במקומו דאי לזרוע תחתיו קאמר דאין לו קרקע כשמתו פשיטא דהא אפי' בעודן האילנות חיות קתני דלא קנה קרקע ונראה לרבינו תם (ג) דרב זביד נקט דקל וכל דומי ליה כגון ארזים ושאר אילנות שכבר נקצו פעם אחת דמו אי יבשי אין גזען מחליף והשתא פריך ליה רב פפא שפיר דמסתמא מתני' איירי ברוב אילנות דקיים וארזים ושאר אילנות שנקצו (ג) מרובין משאר אילנות אלא נקצו ומשני דמתני' איירי דזבין ליה לחמש שנים ומסתמא לפי שהן נטיעות ואין דרכן למות בה' שנים איירי ולא אסח דעתיה ומיהו אם מתו תוך ה' שנים לא יטע אחרים במקומן וב"ג אילנות דקנה קרקע יטע אחרים במקומן עוד מפרש ר"ת לפי שיטת ר"מ דלא גרס במילתיה דרב זביד אין לו גזע לבעל הדקל אלא סבר רב זביד למימר אין לו גזע כלומר אין לו דין גזע דינמא העולה משרשים לבעל הקרקע אלא הכל לבעל הדקל ואפי' העולה מן השרשים כיון דלחפור ולשרש קיימי דכשיבש האילן יקח בעל האילן את השרשין ויחפור וישרש את הכל אסוחי אסח דעתיה בעל הקרקע ולאו דוקא נקט דקל דהוא הדין שאר אילנות והיינו טעותא דא"כ אמאי קאמר רב נחמן דקל ומתני' לא קשיא דהא משני ליה בזזבין ליה לה' שנים ובתר חמש שנים הדרי למוכר דלא קיימי השתא לחפור ולשרש ולא להקשות לכל הפירושים דכיון דלוקח משתלק מן האילנות לאחר ה' שנים היכי אית ליה העולה מן הגזע שהיא שלו לקוץ כדאמר רב נחמן לקוץ הא אפי' עגפים שבאילן אין יכול לקוץ כדאמרינן בהמקבל (ב"מ קט. ושם) המקבל שדה מחבירו לשנים מועטות אין לו קורות שקמה ואמר אביי שקמה אין לו שבח שקמה יש לו ורבא אמר אפי' שבח שקמה אין לו פי' עגפים שגדלו אחר שקבל שדהו והלכה כרבא דשאני הכא דאם לא היה קונן היה לוקח פירות הגדילים ביולא מן הגזע ולכך כשאומר לו לקוץ משום דחיים דלא לימא תלת זבנת לי הרי הוא של לוקח תחת הפירות ולר"י נראה דשלקח דעתיה דרב פפא דרב זביד ה"ק דוקא דקל אין לו גזע לבעל הדקל דאסוחי אסח דעתיה לפי שכשמתייבש בראשו וקוצין אותו שוב אין מחליף גזעו דסבור הוא שלא יעלה כלום מן הגזע קודם שיתייבשו אבל שאר אילנות שיכול לקוץ כשיתייבשו בראשן ויחליפו גזע לא אסח דעתיה ומשום הכי פריך ליה רב פפא ממתניתין דקנה ג' אילנות יש לו גזע והא קיימי לחפור ולשרש אפי' שאר אילנות כשמתייבשין בראשן ואע"ג דגזען מחליף אין מועיל לו כלום דאין יכול לקצוץ כדי להחליף גזע כדמוכח לקמן (דף פג.) דתניא גבי שני אילנות לפיכך יבש או נקצץ אין לו קרקע משמע נקצץ אע"פ שלא יבש עדיין וראוי להחליף גזע וא"כ מה לי דקל מה לי שאר אילנות כך זה עומד לשרש ולחפור כשייבש בראשו כמו זה ולבסוף מסיק רב זביד מתניתין דזבנה לה' שנים שאם יבש בתוך ה' יקצצו להחליף גזעו ומכר לו האילן בחייו לפיכך לא אסח דעתיה והשתא רב זביד דנקט דקל ולאו דוקא הדין שאר אילנות אלא משום דשאר אילנות לא פסיקא ליה דפעמים יש להם גזע כשמוכרן לה' שנים נקצץ כדי להחליף גזע אבל דקל לא שייך למכרו לה' שנים כדי נקצצו כדי להחליף גזעו דאין גזעו מחליף ומיהו קשה לפי' זה דבקנה ג' אמאי קתני דאם מתו יש לו קרקע ויטע אחר במקומו כיון דמתני' איירי דזבין לה' שנים שהתנה

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה ומולה וכו' ממקום שכלין: (ב) תוספות ד"ה מתקיף וכו' ונראה לר"ת דלרב זביד: (ג) בא"ד שנקצצו שהם מרובין:

עין משפט נר מצוה

נח א מיי' פכ"ד מהל' מכירה הל' ז סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רטו סעיף י:
נו ב מיי' שם טוש"ע שם ס"ט:
נז ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף י:
נח ד מיי' שם הל' ח ג טוש"ע שם סעיף י:

רבינו גרשום

ולקחתה והבאת וצריך שיהא לקיחה והבאה בחד והא ליכא דהא הבאין אחר: ומקשי' ואמאי אינו קורא מכדי פסוקי נינהו. אותו וידוי ליקרי ומה בכך: אמר ליה משום דמחזי כשקרא. דמספיקא היכי מצי למיקרי מן האדמה אשר נתת' לי ה': ורב משרש' בריה דרב חייא אמר. משום הכי לא מצי למקרי דכי קרי בכי האי גוונא אתי לאפקועינהו מתרומה ומעשר דביכורים לאו בני תרומה ומעשר נינהו: כל שרואה פני החמה. כל שעולה וגדל מן הקלח של עץ מאותו שרואה פני חמה היינו הגזע והרי של בעל האילן וכל שעולה מאותו שאינו רואה פני חמה. שמכוסה מן הקרקע היינו מן השרשים והרי הן בקרקע: והעולה מן הגזע אמאי שלו וליחוש דלמא מסקא ארעא שירטון גרבי ל"א בלע"ז ו) מן הגזע וקלחו כלומר שהגדילו ומיחזו כג' בדי אילנא יאמר הלוקח אלו ג' אילנות זבינת לי ואית לי ארעא: יקוץ. כלומר כשיגדיל מן הגזע יכול בעל הבית לכופו לבעל האילן לקוצצו כדי שלא יחזיק בקרקע: דקל אין לו גזע. שאם מכר דקל לחבירו ויבש אין לו ללוקח בגזעו של דקל כלום. דכיון דלחפור ולשרש קיימי כדאמר לעיל בדקלים ובארזים חופר ומשרש אסוחי מסח דעתי' הלוקח דקסבר דבעל הקרקע שיחפור ויקח השרשים יקח נמי הגזע. אותן שרשים הרואין פני החמה: והא קונה שני אילנות. בתוך של חבירו דלחפור ולשרש קיימי כדקתני מתני' הרי זה לא קנה קרקע וכו' ואם מתו אין לו קרקע ואפי' הכי העולה מן הגזע שלו: אלא אמר רב פפא. הכי תריץ לה אין לו גזע לבעל דקל לפי שאינו מוציא גזע ואינו יכול לכוף לבעל הקרקע לומר לו אל תעקרהו שמא יעלה כלום מן הגזע לפי שאין גזעו מחליף: ולרב זביד. דאמר לעיל אין לו גזע לבעל דקל משום דאסוחי מסח דעתי'. קשי' מתני' דקתני העולה מן הגזע שלו. אלמא הוי דבעל האילן של לוקח: ומשני מתני'. מתוקמא כגון דזבין ליה קרקע של מקום האילנות לחמש שנין שאם מתו רשאי לנטוע אחרים תחתם עד סוף ה' שנים דהשתא בתוך שנים הללו לא מסח דעתי' מיניה ויש לו גזע אבל להיכא דלא זבין להן אלא דקל לחוד אסוחי מסח דעתי' ואין לו גזע: **איסק'** וכמה. קני מן הקרקע תחתיהן באותו שיעור שהנופות נוטות: וביניהן. בין כל אילן ואילן קנה אותו קרקע כשיעור דמפ' לקמן: וחוצה להן. לחוץ מרוחב הנופות

ו) נראה דל"ל למעלה מן הגזע והקלח: וא"ל תלתא זבינת לי. כלומר לאחר שיגדילו ומחזו וכו'

מכירה הל' ז סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רטו סעיף י:
נו ב מיי' שם טוש"ע שם ס"ט:
נז ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף י:
נח ד מיי' שם הל' ח ג טוש"ע שם סעיף י: